

Gjensidige

Landbrugsliv

– Sæt fokus på sikkerhed året rundt

En sikker arbejdsplads

Vi sætter fokus på dit landbrugs sikkerhed

Livet på landet er fyldt med glæder for dig og din familie, men i en travl hverdag kan der opstå uforudsete hændelser, som kan få store økonomiske og menneskelige konsekvenser.

Alle statistikker viser, at landbruget er et risikobetonet erhverv. Brande og arbejdsulykker vejer tungt i statistikken over alvorlige hændelser, men også skader på fx maskiner, bygninger og besætning er med til at tegne risikobilledet i dansk landbrug anno 2015.

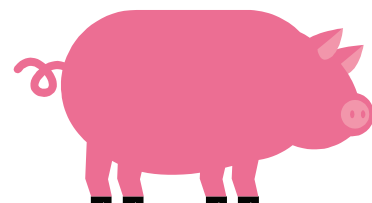
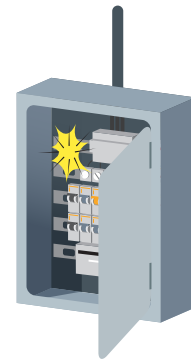
Hos Gjensidige har vi en klar målsætning om at give vores landbrugskunder den bedst mulige rådgivning og sparring omkring skadeforebyggelse i hverdagen. Som forsikringselskab ønsker vi nemlig at være til stede i vores kunders liv og hverdag – ikke bare når skaden er sket, men også når det kommer til at sikre, at vores kunder er bedst muligt forberedt.

“Landbrugsliv – sæt fokus på sikkerhed året rundt” tager udgangspunkt i vores mangeårige erfaring og viden omkring effektiv skadeforebyggelse i landbruget. Vi håber derfor, at indholdet kan blive et centralt værktøj i dit fortsatte arbejde med at gøre dit landbrug til en sikker arbejdsplads for dig og dine ansatte samt en tryk ramme for familiens liv og dagligdag.

God arbejdslyst og god læselyst.

Med venlig hilsen

Britta Bjerregaard, Direktør, Landbrug
Gjensidige Forsikring

Indholdsfortegnelse:

Brand

Driftsbygninger	3
Den daglige drift og brandsikkerhed	7
Brandsikker beboelse	15

Ulykker

Driftssikker arbejdsplads	17
Håndtering af dyr	18
Maskiner og værktøj	19
Traktorer og redskaber	20
Faldulykker	21
Gødnings- og silogasser	23
Børnesikkert landbrug	25

Ansvar

Ansvarligt landbrug	28
Ansvar ved dyrehold	29
Ansvar ved markarbejde og kørsel på offentlig vej	29
Ansvar i det daglige arbejde og ved besøg	30
Ansvar ved særlig virksomhed	30

Husdyrsygdomme

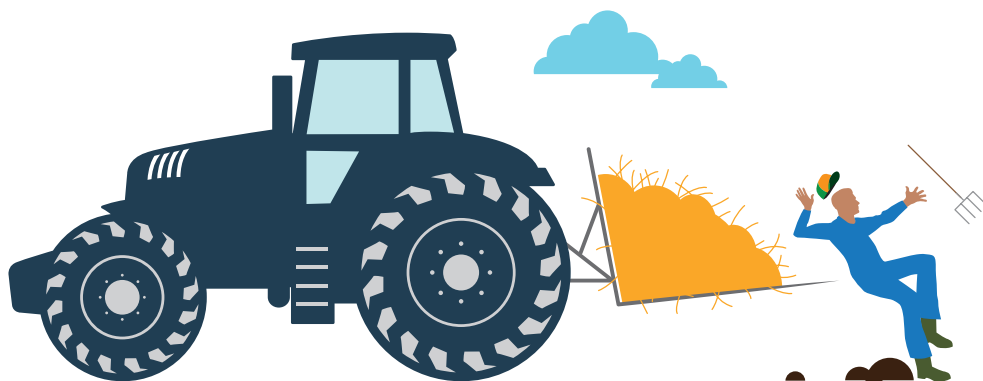
Smittebeskyttelse i husdyrproduktionen	31
SOP-Smittebeskyttelse	31

Sikker høst

Sikker høst	34
-------------	----

Sikkert landbrugsliv

Sammen sikrer vi dine værdier	36
Følg Landbrugsliv på Facebook	38
Styrk dit landbrugs sikkerhed	38
Hvem er Gjensidige?	39

Brandsikkert landbrug

Driftsbygninger

Over 60 % af alle brande starter på grund af fejl i elektriske installationer eller forkert brug af elektrisk udstyr. El er dermed den hyppigste årsag til brand i landbrugsbygninger.

Fejl i elektriske installationer

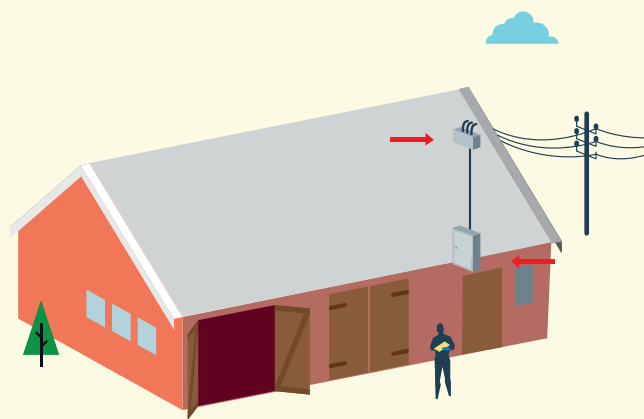
Elektrisk udstyr i driftsbygninger er dagligt udsat for mange påvirkninger i form af fugt, støv, vibrationer, gasser og mekaniske belastninger. Derfor er det vigtigt, at elektriske installationer og udstyr er godkendt til brug i driftsbygninger og til det formål, det benyttes til.

Rådfør dig altid med fagfolk, inden du køber nyt udstyr og husk, at pris og kvalitet ofte hænger sammen.

Hobby-elektrikerfaget er både farligt og ulovligt. Skal du lave ændringer i de elektriske installationer, så brug altid en autoriseret elinstallatør.

Der er desuden en række tiltag, du kan gøre for at forebygge brand som følge af elskader. I de følgende afsnit kan du læse mere om

- Transientbeskyttelse
- Termografering
- ELFO
- Vedligeholdelse og tjek af eltavler

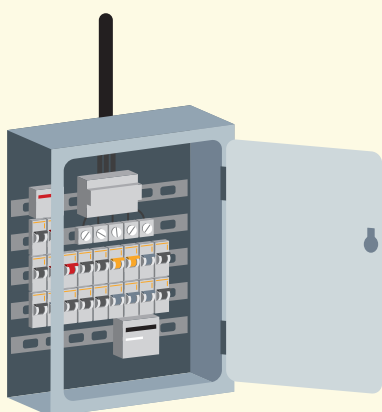

Transientbeskyttelse

En transient er en kortvarig overspænding, som typisk opstår i forbindelse med lynnedslag eller ved overbelastning af det elektriske system.

Transienter kan ødelægge elektronisk udstyr og elektriske apparater eller føre til periodiske fejl, kortslutninger og i værste fald brand.

Derfor anbefaler vi altid, at du som minimum får installeret en transientbeskyttelse på din hovedtavle og gerne også på undertavler. Det er en forholdsvis simpel installation, som sikrer, at overspændinger sendes direkte i jorden i stedet for at ramme det elektriske system.

Termografering

Mange brande i dansk landbrug skyldes fejl og mangler i de elektriske installationer. Disse fejl og mangler kan være svære at opdage, medmindre du får gennemført en termografering af dine eltavler.

En termografering er populært sagt en infrarød fotografering af eltavlen, som viser, om der er unormal stor varmeudvikling. På den måde kan man afsløre skjulte fejl og mangler som fx overbelastede grupper, defekte komponenter eller løse forbindelser.

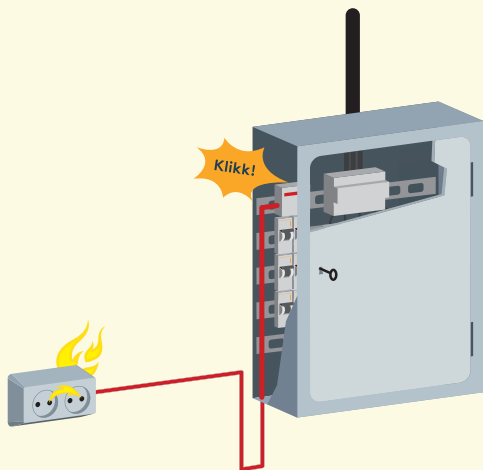
En termografering skal gennemføres, mens eltavlen er i drift. Det vil derfor ikke forstyrre den daglige drift.

ELFO-gennemgang

Udover en termografering kan det også være godt at få foretaget en ELFO gennemgang. En ELFO gennemgang er en visuel gennemgang af de elektriske installationer udført af en autoriseret elinstallatør.

En ELFO gennemgang sikrer, at alle elinstallationer er i forsvarlig stand, og elinstallatøren kan komme med rådgivning om, hvordan du kan foretage forbedringer, der øger driftssikkerheden og mindsker risikoen for brand.

Vedligeholdelse af eltavler og sikringskabe

Løse tilkoblingskruer og klemmer forringer forbindelsen mellem de strømførende ledninger, og det kan føre til, at en serielysbue opstår. En lysbue kan have en temperatur på flere tusinde grader og kan antænde ledningsisoleringer og andet brandbart materiale. Resultatet er en voldsom brand i og udenfor sikringskabet.

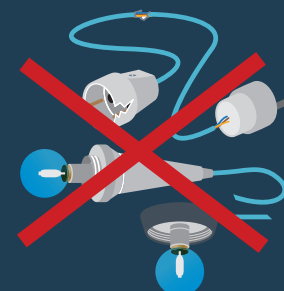
Skruesikringer kan løsne sig af sig selv, så du bør derfor gennemgå sikringerne og spænde dem mindst en gang om året. Det er desuden en rigtig god ide jævnligt at fjerne støv, snavs og spindelvæv, som har det med at samle sig i sikringskabe og på eltavler. Hæng en støvkost i nærheden og gør det til en vane at bruge den.

Sørg også for at eltavler og sikringskabe ikke er tildækkede, at der ikke opbevares brandfarlige materialer i nærheden, og at de altid er tilgængelige.

Tjek din elsikkerhed	Ja	Nej
Husker du at støve eltavler og installationer af en gang om måneden?	☐	☐
Får du gennemført ELFO eftersyn på din ejendom hvert 5 år eller oftere?	☐	☐
Får du gennemført termografering af dine hovedtavler hvert andet år?	☐	☐
Er dine eltavler sikret mod overspænding (transientbeskyttet)?	☐	☐
Er dine vigtigste styringsanlæg udstyret med egen overspændingssikring?	☐	☐

Løst elektrisk udstyr

Forlængerledninger, håndlamper og varmelamper, som ikke er i forskriftsmæssig stand kan også udgøre en brandfare. Sørg for at vedligeholde udstyret og smid gammelt eller ødelagt udstyr ud.

Den daglige drift og brandsikkerhed

I forbindelse med den daglige drift, kan der opstå mange situationer, som kan føre til små og store brande. Dette kan fx skyldes uforsigtighed eller forkert opbevaring af brandbare materialer. I de følgende afsnit kan du læse mere om sikkerhed og brandrisiko i forbindelse med:

- Opbevaring af hø og halm
- Maskiner
- Værksteder og varmt arbejde
- Afbrænding
- Fyr og fyrrum
- Brandvarsling

Opbevaring af hø, halm og andet organisk materiale

Varmeudvikling og selvantændelse i hø, halm og andet organisk materiale er en kendt og frygtet årsag til brand.

Organiske materialer som fx hø og halm kan selvantænde som følge af en biologisk/kemisk proces i materialet, og kan forebygges i forbindelse med håndteringen og opbevaringen af hø og halm.

Vær opmærksom på fugtigheden

Fugtigheden i organiske materialer skal være så lav som mulig og helst ikke over 15 %. Vær derfor ekstra opmærksom på at hø og halm er tørt inden det presses, og at det stadig er tørt, når det tages ind til opbevaring.

Hold desuden øje med om der kan sive vand ind i dine lagre. Et hul i taget på opbevaringsstedet kan bringe fugtigheden op på et farligt niveau. Det gælder også for overdækkede lagre udendørs.

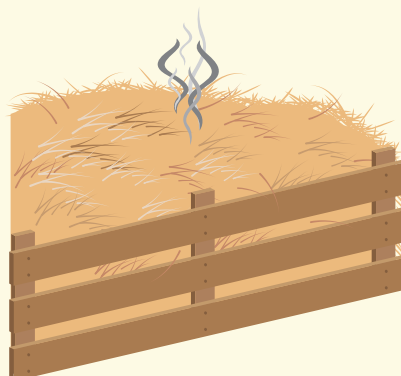
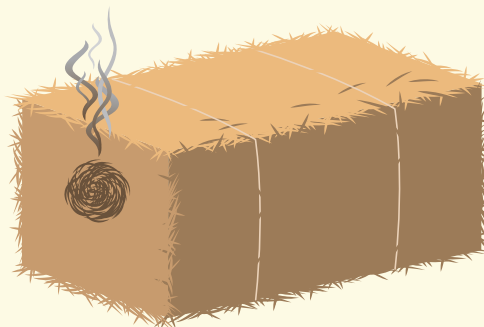
Overvåg halmen

Tiden fra opvarmningsprocessen starter til materialet selvantænder, kan variere fra et par døgn til flere uger. Det er derfor en god ide, at overvåge halmlageret jævnlige i mindst 3 uger efter anbringelsen. Ændrer lugten i lageret sig, bør du altid foretage en temperaturmåling. Stiger temperaturen, så gælder det om at få halmlageret kørt ud og placeret adskilt med det samme.

Vejledning om opbevaring af halm

Beredskabsstyrelsen har udgivet en vejledning om opbevaring af halm. Denne beskriver reglerne og giver gode råd om opbevaring i både bygninger og opbevaring i stakke i det fri. Vejledningen kan hentes og læses på www.brs.dk

Vejledning om oplag af halm eller lignende er omfattet af beredskabslovgivningen

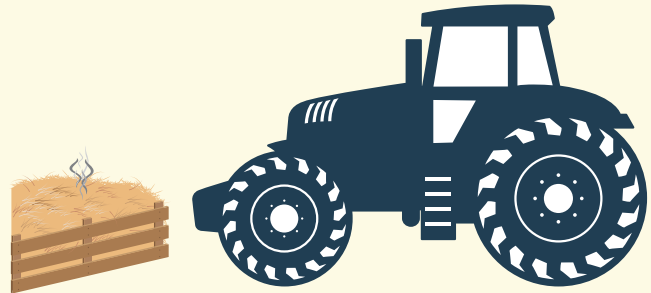

Brand

Hold køretøjer og halm adskilt

En af de hyppigste årsager til brande hvor der opbevares halm, er gnister og varme fra udstødningsrør på traktorer, mejetærskere og læssemaskiner. Erfaringsmæssigt ved vi, at den første time efter endt brug er særlig kritisk, da motor og udstødning stadig er driftsvarme. Der skal ikke meget støv, snavs eller halmrester til for at starte en alvorlig brand.

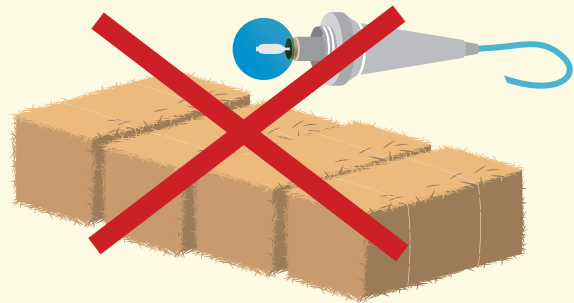
Parker derfor altid den driftsvarme maskine udenfor, indtil den er afkølet. Vær desuden opmærksom på, at der ikke er halmrester på gulvet, og at den ikke parkeres for tæt på halmoplæg, når du flytter maskinen indenfor. Er maskinen monteret med spændingsstop/hovedafbryder, skal denne aktiveres.

Hold halogenlamper og andre varmekilder væk fra halm

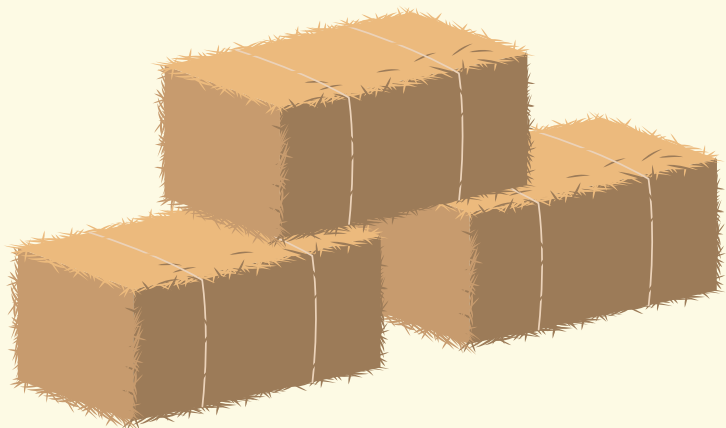
I Gjensidige har vi desværre oplevet at bygninger er nedbrændt og at dyr er indebrændt på grund af halogenbelysning. Halogenlamper er, på grund af den store varmeudvikling, generelt en dårlig løsning i bygninger med halm, støv, strøelse og spindelvæv.

Overophedede genstande og brandbart materiale er altid en dårlig kombination. Halogenlamper, varmeapparater, elværktøj og andre potentielle varmekilder bør derfor holdes i stor sikkerhedsafstand fra hø, halm og andet brandbart materiale.

Orientér dine medarbejdere om reglerne for opbevaring af hø og halm

Det er vigtigt, at dine medarbejdere kender til risikoen og de regler, der findes for opbevaring og håndtering af hø og halm. Gennemgå det jævnligt på personalemøder, og vær sikker på, at der er forståelse og vilje til at være særlig opmærksom på risikoen.

Maskiner og brand

Dansk landbrug er blandt verdens mest effektive. Det skyldes i høj grad stærke og avancerede maskiner, som er skabt til at effektivisere driften – både på marken og i stalden.

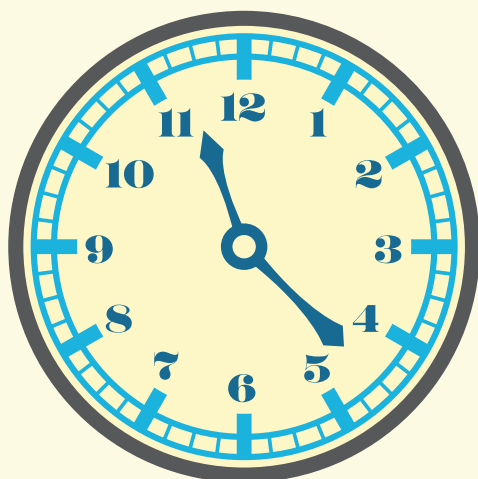
Hvert år brænder mange maskiner. I høstperioden brænder i gennemsnit to maskiner i døgnet. Men også udenfor høstperioden starter mange brande i maskiner, og det er ikke kun når maskinerne er i brug, at der er en brandrisiko. Mange brande opstår, mens maskinerne er slukket og parkeret. Derfor udgør maskiner også en betydelig brandrisiko for driftsbygningerne.

De fleste brande opstår under høsten

De fleste brande i maskiner opstår naturligvis i høstperioden. Maskinerne er i brug i mange timer, det er ofte tørt og varmt og arbejdspresset er stort for dem, der betjener maskinerne.

Du kan læse mere om hvordan du forebygger høstbrande i afsnittet "Sikker høst" på side 34.

I det følgende kan du læse mere om de særlige risici ved maskinbrand og få gode råd til forebyggelse.

Punktsslukning kan forhindre maskinbrande i at udvikle sig

En brand i en maskine kan hurtigt udvikle sig i et omfang, hvor en almindelig pulverlukker ikke længere er tilstrækkelig til at slukke branden. Med montering af punktsslukning kan du sikre, at en mindre brand forbliver lille.

En 6-12 kg pulverlukker monteres med en lang tynd detektorslange, som føres forbi de kritiske steder i maskinen. Opstår der en mindre brand vil slangen brænde igennem og slukningen automatisk sætte ind før branden udvikler sig.

Særligt høstmaskiner og -materiel kan med fordel beskyttes af punktsslukning. Kontakt evt. Gjensidige – vi hjælper dig gerne med mere information og anbefaling af leverandører.

Den kritiske time

Mange brande opstår statistisk set inden for den første time efter den driftsvarme maskine er parkeret. Når maskinen er parkeret, er der ikke længere luftafkøling og derfor er støv, halm, olie og andet brandbart materiale i nærheden af maskinens motor og udstødning med til at øge risikoen for antænding.

Lad altid den driftsvarme maskine stå parkeret udenfor i mindst en time, før du kører den på plads i garagen eller laden. Hold gerne maskinen under jævnligt opsyn, mens den køler af.

Brand

Spændingsstop kan forebygge brand

Hvert år oplever vi brande i maskiner, der skyldes gnister fra maskinens elektriske dele, efter maskinen er slukket og parkeret. Er maskinen udstyret med spændingsstop, er der ikke spænding til elektronikken, når tændingen er slået fra, og gnistbroer kan derfor ikke opstå.

Har din maskine allerede monteret en hovedafbryder i form af en kontakt, så vær opmærksom på, at dine medarbejdere aktiverer denne, når maskinen ikke benyttes.

Er der ikke monteret hovedafbryder eller spændingsstop, anbefaler vi, at du får det eftermonteret.

Indfør god brandhygiejne

Vi ser desværre ofte, at rengøring og vedligeholdelse af maskiner og parkeringsområder er et af de områder, hvor der spares vigtig tid blandt mange opgaver i en travl hverdag.

Løbende vedligeholdelse og rengøring af maskiner og materiel har imidlertid en stor betydning for mindskelse af brandrisikoen. Det samme gælder for de steder maskinerne opbevares, når de ikke er i brug.

Beslut dig for at "hos jer" sparer i ikke på rengøring og vedligehold. Maskinerne bør være børstet rene for støv, snavs og olierester. Gulvet skal være fejlet og ryddet, og parkering samt opbevaring af maskiner skal ske i god afstand til brandbare materialer og bygningsdele.

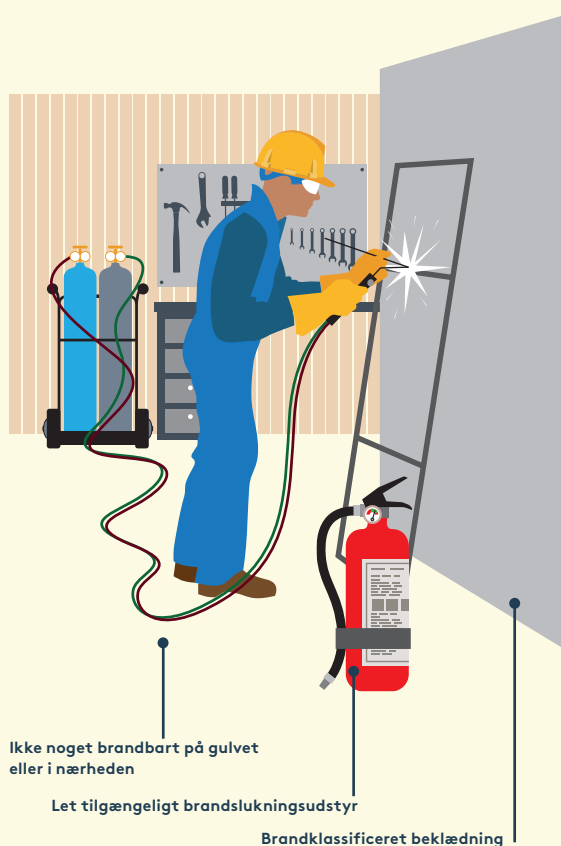
Værksteder og varmt arbejde

Intet landbrug uden varmt arbejde! Der er løbende behov for at udføre reparationer på maskiner og inventar, som omfatter varmt arbejde i form af fx svejsning – et arbejde, som er forbundet med en ikke ubetydelig brandrisiko.

Heldigvis oplever vi, at landmændene tager risikoen alvorligt, og at de fleste har indrettet egnede værksteder med slukningsudstyr og uden brandbare ting i nærheden.

Brandskader i forbindelse med varmt arbejde sker ofte i travle perioder - fx høsten - hvor ansatte glemmer eller nedprioriterer at køre til gårdens værksted for at udføre en reparation, men i stedet henter vinkelsliberen og udfører reparationen på stedet.

Derfor er aftaler og rutiner omkring hvor, hvornår og hvordan varmt arbejde udføres præcis lige så vigtige som selve værkstedet. En reparation kan jo være betinget af at maskinen eller inventaret ikke kan flyttes, og hvad så?

Vigtige råd i forbindelse med udførelsen af varmt arbejde:

- Aftal med alle ansatte på gården, at reparationer altid foregår på værkstedet, hvis det er muligt
- Husk at have slukningsmateriel i nærheden fx vand eller minimum en 6 kg ABC pulverslukker
- Undgå at udføre varmt arbejde i nærheden af halm, brandfarlige væsker og andet letantændeligt materiale
- Husk afskærmning med et ikke brandbart materiale, hvis arbejdet alligevel foregår i nærheden af fx halm og andre let antændelige materialer
- Tjek og hold opsyn med området i op til 60 min. efter reparationen eller "eftersluk" med vand i området for en sikkerheds skyld

Har du brug for yderligere info omkring varmt arbejde, anbefaler vi følgende vejledninger fra Dansk Brand og sikringsteknisk Institut, DBI:

- DBI 10, del 1 – Varmt arbejde brandsikringsforanstaltninger
- DBI 10, del 2 – Varmt arbejde, udendørs
- DBI 10, del 3 – Varmt arbejde, indendørs

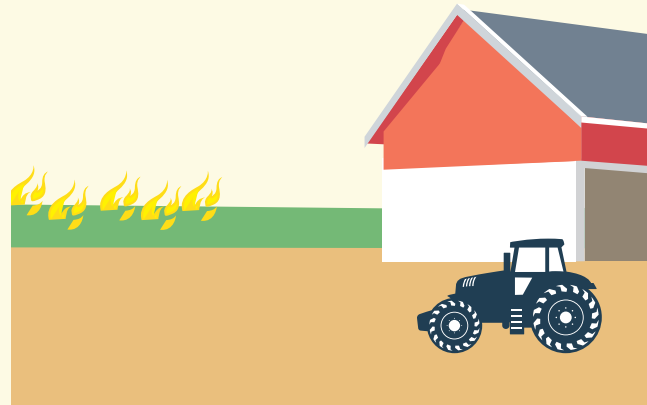
Du kan se vejledningerne på www.dbi-net.dk

Har du spørgsmål omkring varmt arbejde, kan du kontakte os på 70 10 90 09 og få en snak med en af Gjensidiges konsulenter.

Brand

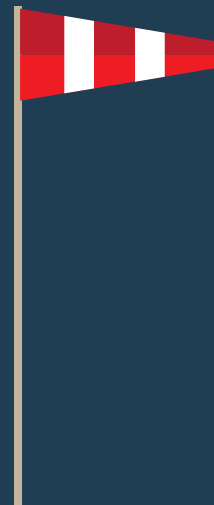
Afbrænding

Afbrænding kan være en effektiv måde at komme af med fx haveaffald, overskydende hø og halm eller andet brandbart materiale. Hvert år oplever vi desværre brande, som skyldes at en afbrænding er kommet ud af kontrol og har bredt sig til omkringliggende bygninger, maskiner eller materialer.

Vigtige råd til at mindske brandrisikoen og øge sikkerheden i forbindelse med afbrænding

- Hold god afstand til bygninger, maskiner og brandbare materialer – overhold som minimum altid de lovmæssige afstandskrav
- Vær opmærksom på skiftende vind- og vejrforhold. Læs vejrudsigten inden afbrændingen sættes i gang. Afbrænding må kun finde sted ved svage vindforhold
- Undgå at bruge brandbare væsker som fx benzin eller tændvæske til at fremme tændingen eller afbrændingen
- Sørg altid for at have slukningsmateriel i nærheden så som vandslange, branddasker, skovl eller brandslukker
- Kommer branden ud af kontrol, så kontakt omgående brandvæsnet og gør, hvad du kan for at sikre bygninger, maskiner og brandbare materialer
- Vis hensyn til dine omgivelser. Tænk over at afbrændingen ikke udgør en risiko for dine naboer, trafikken m.v.
- Hold altid afbrændingen under opsyn af en voksen person, indtil al ild og gløder er slukket
- Lad ikke børn og dyr være alene med ilden
- Sluk effektivt gløderne efter afbrænding, så bålet ikke kan blusse op
- Afbrænding skal altid foretages i overensstemmelse med gældende love og regler, ligesom du skal være opmærksom på, at de kommunale regler for afbrænding overholdes

Brandsikkerhed i fyr og fyrrum

Vi oplever desværre mange brandskader i fyr og fyrrum rundt om på de danske landbrug. Oftest er det tilbagebrændinger, menneskelige rutiner og overophedninger, som er årsagen til skaderne.

Mange stoler blindt på, at teknologien har gjort et moderne fyr ufejlbarligt og tror derfor ikke, at der kan opstå brand i moderne stoker-, halm- eller fastbrændselsfyr. Et fyr er imidlertid ikke bedre og mere sikkert end den person, der anvender og vedligeholder det.

Alle producenter, som leverer fyr til det danske marked, har en udførlig betjenings- og vedligeholdelses-vejledning, som følger med fyret. Alligevel skyldes en del brandskader, at behovet for vedligeholdelse undervurderes.

De fleste producenter anbefaler et årligt eftersyn af en professionel montør, som foruden at rense fyret også tjekker, at alle sikringsanordninger virker som de skal og justerer fyret, så det brænder optimalt.

Den automatiske dørpumpe skal altid holde branddørene lukkede

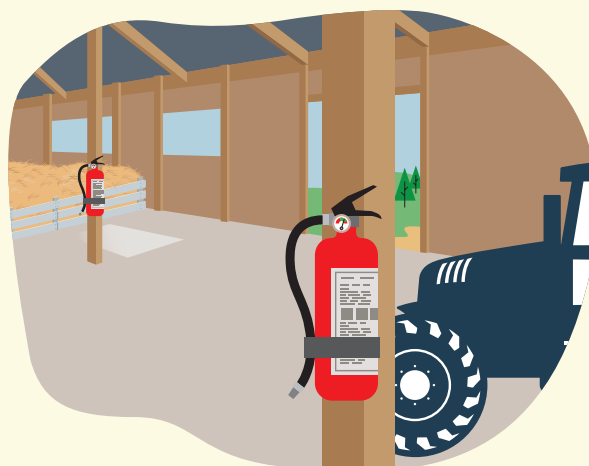
Vi benytter følgende brandtekniske vejledninger som rettesnor omkring fyr og fyrrum:

- Brandteknisk vejledning 22, halmfyrringsanlæg, opstilling, indretning, drift og vedligehold
- Brandteknisk vejledning 32, Biobrændselsfyrede centralvarmekedler (stoker- og fastbrændselsfyr)

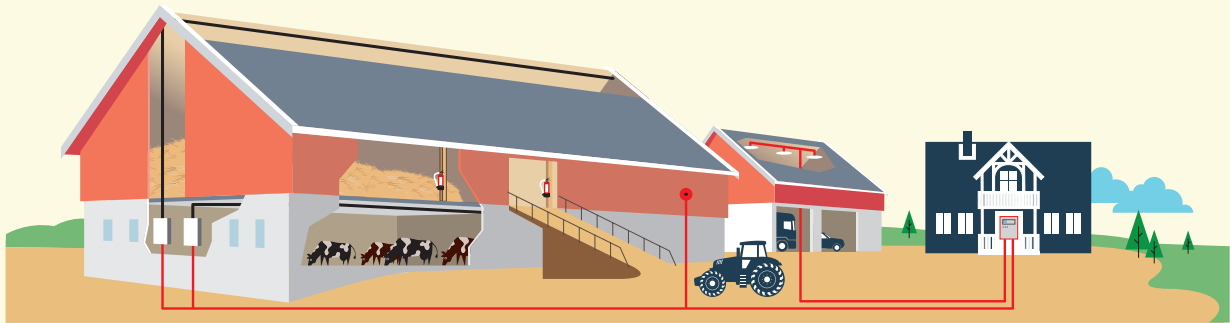
Har du spørgsmål omkring indretning og brandsikkerhed til dit fyr eller fyrrum, kan du kontakte os på telefon nr. 70 10 90 09 og få en snak med en af Gjensidiges konsulenter.

Vigtige råd til at mindske brandrisikoen i dit fyrrum

- Sørg altid for at have slukningsmateriel, vand eller en 6 kg ABC pulverlukker i nærheden af fyrrummet
- Fyret skal være fyrrummets eneste indhold. Alt andet, som opbevares i rummet, betragtes som brandbart materiale i tilfælde af brand
- Der må ikke opbevares papir, halm og andet let antændeligt oplag samt brandbare væsker i fyrrummet
- Aske-, slagge- og sodudtagning skal altid ske i en ikke-brandbar beholder og køres direkte til det fri, hvor det efterslukkes med vand
- Sørg for regelmæssig oprydning og rengøring af gulvet i fyrrummet

Max 35 m. afstand mellem hver ildslukker.

Brandvarslingsanlæg kan redde liv og værdier

Alt statistisk materiale, der er udarbejdet efter brande, taler sit tydelige sprog: ABA anlæg minimerer skadernes omfang, da branden opdages inden for få sekunder/minutter efter den opstår, og der sendes besked direkte til ejeren og brandvæsnet.

På landejendomme er der mange værdier. Dine bygninger rummer ikke bare dig og din familie, dine ansatte og dine dyr. Der er også teknisk udstyr af høj værdi – fx teknikrum med eltavler samt styring af foder- og ventilation – der har afgørende betydning for den daglige drift. Opstår der en brand, kan det betyde at dine dyr må aflives på grund af røg- eller brandskader, og der kan ske nedgang i produktionen, der resulterer i store udgifter og ekstra arbejde.

Selvom der arbejdes på alle mulige tidspunkter i stald og øvrige bygninger, er der i hvert eneste døgn tidsrum, hvor du eller dine ansatte ikke er til stede.

Et brandvarslingsanlæg (ABA anlæg – Automatisk Brandalarmanlæg) har til formål at opdage en brand og alarmere brandvæsnet direkte og kan dermed mindske omfanget af skader i forbindelse med en opstået brand i dine driftsbygninger. Et ABA anlæg kan samtidig varsle dig via sms og give dig mulighed for en hurtig indsats, så branden blot medfører en begrænset skade.

Der er mulighed for overvågning af alle former for bygninger, da ABA anlæg tilpasses de konkrete behov og i forhold til produktionen på din ejendom.

Tjek din brandsikkerhed

	Ja	Nej
Er alle dine medarbejdere instrueret omkring hvad deres rolle er, hvis en brand opstår?	☐	☐
Har du placeret alle pulverslukkere, så de er lette at komme til?	☐	☐
Er dine glødepærer i driften beskyttet af glas eller trådned?	☐	☐
Benytter du halogenlamper i driftsbygninger eller i forbindelse med brandbart materiale?	☐	☐
Er gulve fejret for halm og andet brandbart affald?	☐	☐
Har du indrettet et sikkert værksted/område på ejendommen til svejsning og andet varmt arbejde?	☐	☐

ABA anlæg monteres med intelligente detektorer, der er i stand til at identificere røg og varme. Anlægget kan kobles til bygningens passive brandsikring, så fx brandsektioner lukkes af i tilfælde af brand, og brandventilation leder røgen ud, og det kan også kobles til et aktivt brandslukningsanlæg.

Brandsikker beboelse

En brand kan ikke alene ramme driftsbygninger og maskiner, men kan også opstå i eller sprede sig til beboelsen, og dermed bringe dig og din families liv i fare.

Hvert år opstår der omkring 6000 brande i private hjem og ca. 80 mennesker mister livet efter fx en røgforgiftning

Røgalarm

Røgalarm kan redde liv. De varsler om brand allerede ved svag røgdudvikling. Dermed kan I nå at redde jer ud inden branden udvikler sig, og kraftig røg opstår.

Det optimale er at opsætte røgalarm, der er serieforbundet, og som er koblet direkte til elnettet, så de ikke løber tør for batteri.

Røgalarm bør placeres i de rum, hvor familien opholder sig mest, og hvor risikoen for røgdudvikling er størst. Består beboelsen af flere etager, bør der være røgalarm på alle etager.

Du kan læse mere om placering og vedligeholdelse her: <http://www.dbi-net.dk/files/flash/rogalarm/roegalarmer.html>

Brandslukning og udstyr

Udover røgalarm er det også en god ide at have minimum en pulverslugker i huset. Det anbefales at have en pulverslugker i soveværelset, hvis branden opstår om natten. Så kan man slukke ilden og nå frem til børn eller andre af husets beboere.

Derudover kan sikkerhedsudstyr som brandtæpper og en brandstige være nyttigt at have ved hånden, hvis uheldet er ude.

I vores sikkerhedsbutik finder du røgalarm, pulverslugkere og en lang række andre produkter, der kan sikre dig og din familie. Læs mere om sikkerhedsbutikken på side 38.

Brand

Tal med familien om brandsikkerhed

Det er en god ide at have en beredskabsplan ved brand, som alle husets beboere kender til. Alle bør fx vide, hvor slukningsudstyret er, og hvordan de kommer ud af bygningen, hvis der opstår en brand.

Tal med dine børn omkring brug af ild og lær dem, hvordan man ringer 112, hvis uheldet er ude.

Tjek din brandsikkerhed i beboelsen	Ja	Nej
Har du røgalarmer, der er serieforbundne (god løsning)?	☐	☐
Har du røgalarmer, der er tilsluttet elnettet (bedste løsning)?	☐	☐
Har du installeret røgalarm på alle etager og i alle relevante rum?	☐	☐
Har du en eller flere pulverslukkere ophængt i beboelsen?	☐	☐
Ved dine børn hvad de skal gøre, hvis der opstår en brand?	☐	☐

Elinstallationer

Ældre og ulovlige elinstallationer kan også medføre en øget risiko for brand. Derfor er det en rigtig god ide at en termografering og/eller ELFO gennemgang også omfatter beboelsen.

Sørg desuden for at slukke for elektriske apparater som fx strygejern og kaffemaskiner efter brug, og sørg for at smide defekte og ødelagte el-apparater, lamper og ledninger ud.

Fyring, opvarmning og levende lys

Mange brande, som opstår i skorstenen, skyldes løbesod. Derfor er det vigtigt at fyre rigtigt og at benytte tørt træ.

Ligger fyrrummet i forbindelse med beboelsen, så se også afsnittet omkring fyr og fyrrum under driftsbygninger og brand.

Har I brændeovn eller pejs, så vær opmærksom på, at denne anvendes korrekt.

Levende lys er hyggelige, men kan være livsfarlige.

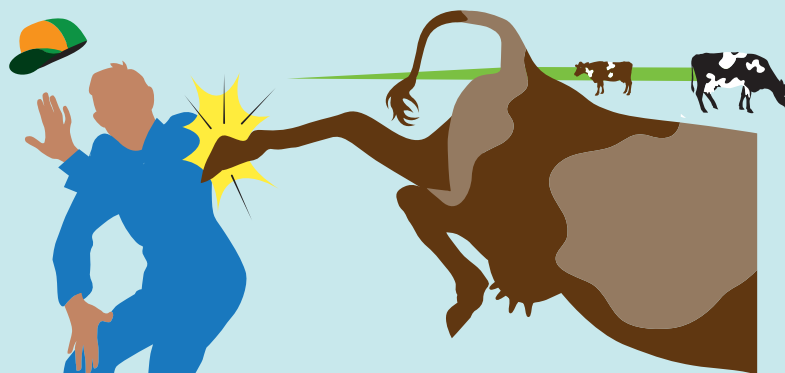
Tænk over hvor lysene placeres og lad ikke levende lys være uden opsyn.

Lad aldrig mindre børn og kæledyr være alene med levende lys eller andre former for åben ild.

Driftsikker arbejdsplads

Tallene taler deres tydelige sprog:
Landbruget er et af de farligste erhverv.

Dagligt sker der personskader i landbruget, som kræver lægebehandling, og hvert år fører alvorlige ulykker til invalidering og dødsfald. Konsekvenserne er store ikke bare for den enkelte landmand, men også for familien og de ansatte.

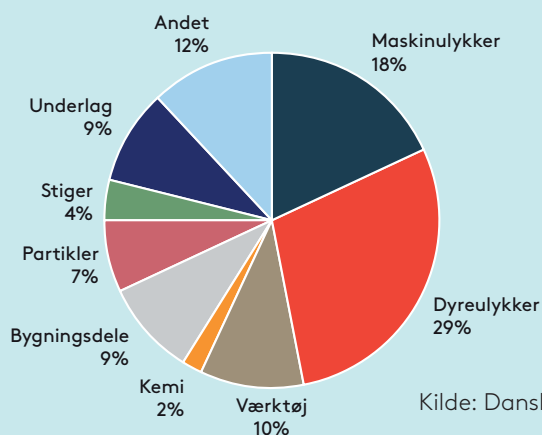
Hårdt fysisk arbejde, stress, tunge løft samt det daglige arbejde med dyr og maskiner øger risikoen for ulykker.

Mange ulykker kan forebygges ved fx at holde bygninger og arbejdsområder i god stand og ved at indarbejde sikre rutiner i det daglige arbejde. I dette afsnit kan du læse mere om, hvordan du forebygger ulykker for alle på bedriften.

Vigtige råd til skadeforebyggelse

- Sørg for god planlægning af dagens arbejde
- Indarbejd gode rutiner
- Lav en risikovurdering af dine arbejdsrutiner og -manøvrer
- Gør noget ved de forhold, du ved udgør en risiko
- Sæt fokus på de risici som dine daglige arbejdssituationer er forbundet med
- Prioriter sikkerheden i hverdagen
- Få en ekstern vurdering af gårdens generelle sikkerhed – fx fra en kollega

Årsag til ulykker i landbruget

Kilde: Dansk landbrugsrådgivning

Håndtering af dyr

Husdyr skal omgås med forsigtighed, de kan nemlig være farligere end du tror.

Mange ulykker i landbruget er forbundet med husdyr, og en del ulykker sker i direkte kontakt med dyr. Kvæg er involveret i over halvdelen af ulykkerne med dyr. De tre mest almindelige situationer, hvor der sker skader, er i forbindelse med pasning, flytning og veterinære opgaver - alt sammen daglige eller hyppige opgaver i landbruget.

Brug venlige og rolige metoder, når du arbejder med store dyr. De er alligevel stærkere end dig. Mange ulykker sker, når man flytter dyr, og ofte fordi man "glemmer" at slippe grimen.

Sørg for at du og dine ansatte kender dyrenes adfærd. Det kan forebygge mange ulykker. Har du andre til at passe dine dyr, er det en særlig god ide at instruere dem i dyrenes adfærd, hvis der er tale om dyr, som har særlige "luner".

Mange skader opstår også på grund af spark, stangning eller klemning. Ofte er spark en reflekshandling fra dyret, fordi det bliver overrasket. Syge dyr eller dyr, der lige har født, kan desuden sparke som afvisning eller for at beskytte deres afkom. Tyre, der går sammen med køer, kan udgøre en fare, da de kan blive aggressive, hvis du trænger ind på deres territorium.

De fleste lidelser ved arbejdet i svinestalde opstår på grund af problemer med støv. Der er mange ting, du kan gøre, for at begrænse støvgenerne. Den mest effektive metode er dagligt at sprøjte vand tilført små mængder olie. Systemet kan også anvendes til at køle om sommeren og til at sætte i blød inden rengøring af stalden.

Mange ulykker sker i arbejdet med kvæg og andre dyr på gården

Vigtige råd, når du omgås dyr:

- Arbejd stille og roligt med dyrene – undgå stress
- Sørg for at holde stalden ryddet - sæt tingene på plads efter brug
- Vær særlig opmærksom på, at brug af grime ofte stresser køerne
- Undgå brug af grime, det minimerer risikoen ved at flytte dyr
- Brug drivbræt, når du flytter grisene
- Husk at tænke på din egen sikkerhed, når du arbejder med orner eller vaccinerer grise
- Sørg for at strø grus eller savsmuld på de glatte gulve
- Brug sikkerhedssko og kedeldragt, når du arbejder i stalden
- Sørg for at indrette stalden, så der er plads nok til at mennesker og dyr let kan omgås – undgå fx trange passager
- Husk altid at være to personer ved flytning og arbejdet med tyre
- Brug en traktor, hvis arbejdet foregår på marken - den er god at gemme sig bag

Tjek sikkerheden når du arbejder med dine dyr Ja Nej

Anvender du grime når du håndterer dine dyr og er du opmærksom på, at det kan stresser dyret?

Anvender du altid sikkerhedssko når du arbejder med dyrene?

Er du opmærksom på at undgå stressende adfærd i omgang med dyrene?

Husker du at strø grus/savsmuld på fedtede arealer inden du flytter dyrene?

Maskiner og værktøj

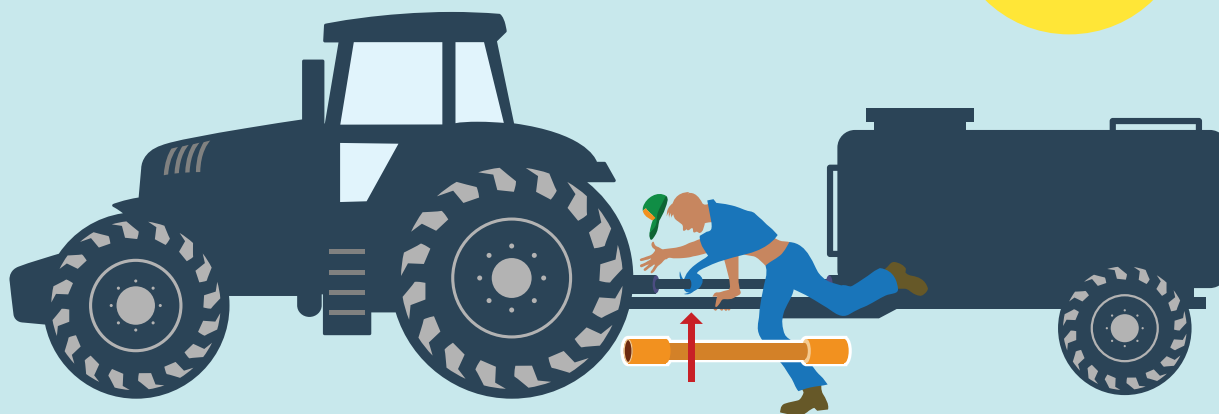

Et moderne landbrug kræver daglig håndtering af forskellige maskiner og værktøj. Maskiner kan være årsag til alvorlige ulykker alene på grund af den kraft, som de besidder. Forkert anvendelse af håndredskaber er en anden hyppig årsag til små og store personskader. Derfor er det vigtigt at tænke skadeforebyggelse ind i den daglige brug af maskiner og værktøj.

- Alle brugere af maskiner og værktøj bør have en grundig instruktion i korrekt brug
- Sørg altid for at læse brugsanvisningen og sikkerhedsinstrukserne grundigt
- Værn på maskiner skal altid være korrekt monteret
- Maskiner skal altid stoppes helt inden vedligeholdelse og rengøring

Nyanskaffelser

Når du anskaffer nye maskiner, bør personsikkerhed altid være et af de vigtigste kriterier for valget. Leverandøren bør altid kunne forestå den nødvendige oplæring i brug af maskinen. Desuden skal maskinen være CE mærket og opfylde kravene i "Foreskrift for maskiner" for at de er lovlige at bruge. Du bør også sikre dig, at der medfølger en brugsanvisning på dansk.

Traktorer og redskaber

Traktorer med redskaber er årsag til mange ulykker og er desværre indblandet i mange af de alvorligere ulykker, som sker i landbruget. To ud af tre dødsulykker i landbruget er således koblet til brug af traktorer og/eller redskaber. Ulykkerne skyldes ofte manglende værn, dårlig vedligeholdelse eller uforsvarlig brug.

En traktor og de tilkoblede redskaber bør jævnligt tjekkes og vedligeholdes, og det bør altid sikres at de påkrævede værn er korrekt monteret.

Til- og frakobling af vogne og redskaber er en anden hyppig skadesårsag. Ofte skyldes skaderne at kraftoverføringsakslen og de roterende dele mangler den nødvendige beskyttelse, eller at værn er beskadigede. Rørværn bør betragtes som en forbrugsvarer og bør udskiftes hyppigt, især når de bliver slidt eller skadede.

Med hydraulisk hjælp kan til- og frakobling ske sikkert fra førersædet. Er du eller dine ansatte i tvivl om hvordan en til- eller frakobling skal ske, så er det vigtigt at læse vejledningen eller få den nødvendige instruktion.

Over- eller påkørsler er en anden årsag til alvorlige ulykker. En traktor må aldrig kunne sætte sig i bevægelse uden en fører ved rattet. Tjek derfor jævnligt, om din parkeringsbremse er i orden! Det er desuden forbundet med stor risiko at forsøge at stoppe en traktor i bevægelse.

De fleste uheld med traktorer er heldigvis mindre alvorlige og sker typisk ved af- og påstigning. Typisk er disse skader mindre knoglebrud samt forstuvninger af hænder og fødder, hvilket i sig selv kan være smertefuldt og føre til kedelige sygedage. Denne type af skader kan forebygges ved at sørge for at traktoren er udstyret med:

1. Stærke og korrekt placerede håndtag
2. Stoppeanordninger, der holder døren åben
3. Skridsikre og brede stigetrin, der er placeret max. 50 cm over jorden og præcis ud for døråbningen

Tjek din sikkerhed ved brug af maskiner

Ja Nej

Kontrollerer du hver måned at afskærmninger på alle maskiner og kraftoverførersler er intakte?

Sikrer du, at dine medarbejdere får tydelige instrukser i brugen af maskinerne?

Sikrer du, at roterblink, lygter og trekant er fri for skidt i trafikken?

Har du sikret, at der er gode oversigtsforhold hvor børn færdes på ejendommen?

Faldulykker

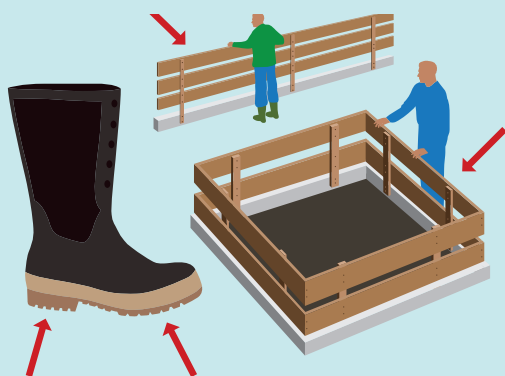
En del ulykker på gården skyldes fald. Enten ved at man falder ned fra noget, snubler over noget eller glider fordi der er glat. Mange undervurderer risikoen for fald – specielt når de færdes i vante omgivelser.

Det er klart for de fleste, at stiger, trapper og gangbroer udgør en risiko, men faktisk er selve underlaget en medvirkende årsag til hver sjette landbrugsulykke.

Faldulykker er lette at forebygge. Det er en god idé at se nærmere på de risikofyldte områder på bedriften fx siloer, trapper og gangbroer for at målrette forebyggelsen mod disse områder.

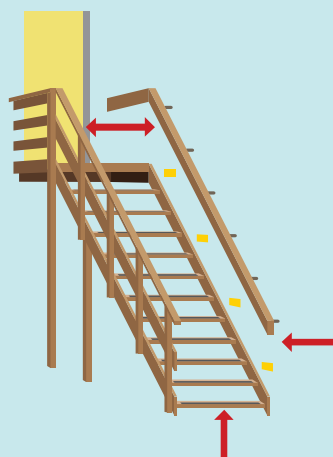
Gangbroer udgør en risiko for både store og små. Derfor bør de altid være udstyret med rækværk, som er minimum 100 cm højt med de nederste 60 cm udført som en solid stoppekant. Af hensyn til børn, bør rækværk altid være klatrefrit.

De alvorligste faldulykker er selvsagt dem, der sker fra stor højde. Siloer udgør derfor altid en risiko. Siloer bør altid sikres med rækværk og stopkanter, og der bør sikres gode adgangsforhold. Det er derudover en god ide at udarbejde klare rutiner for arbejde i og omkring siloer blandt gårdens ansatte.

Trapper bliver generelt mere sikre at færdes på når de

- Er solide
- Har gelænder på begge sider
- Har skridsikre trin
- Har den rette trindhøjde og -bredde
- Er godt belyst

Typiske årsager til fald på jævnt underlag:

- Snublefælder
- Glatte gulve i driftsbygninger
- Dårlig belysning
- Dårligt fodtøj
- Isglatte udearealer

Ulykker

Korrekt belysning kan forebygge ulykker

Et enkelt men meget vigtigt tiltag, der forebygger faldulykker, er korrekt belysning. Dårligt lys er en hyppig årsag til at man snubler over genstande, skrider eller støder ind i noget. Synet bliver desuden dårligere med alderen.

Vidste du, at en 40 årig behøver dobbelt så meget lys som en 20 årig, mens en 60 årig behøver 10 gange så meget lys?

Lysstofrør giver ofte et bedre og stærkere lys end glødelamper. Rørerne har en længere levetid, er mere energivenlige og dermed pengebesparende på længere sigt.

Her kan du se normværdien for lys i forskellige typer af rum

- Staldbygning: 100 lux
- Malkerum: 300 lux
- Opholdsrum: 150 lux
- Kontor: 300 lux
- Værksted: 500 lux

Vær opmærksom på, at halogenlamper er meget brandfarlige og er ulovlige at bruge de fleste steder i driftsbygningerne.

Tjek din sikkerhed og undgå faldulykker

	Ja	Nej
Har du gennemgået hele ejendommen for risikofyldte steder?	☐	☐
Anvender alle medarbejdere skridsikert fodtøj?	☐	☐
Har alle siloer rækværk?	☐	☐
Er der tilstrækkelig belysning på de risikofyldte steder?	☐	☐
Er der generelt ryddeligt på de arealer hvor du og dine medarbejdere færdes og arbejder?	☐	☐

Gødnings- og silogasser

Gødnings- og silogasser er hvert år årsag til alvorlige ulykker og dødsfald i landbruget. Oftest skyldes uheldene at risikoen undervurderes, men gasserne er lumske og der er derfor tale om livsfarligt arbejde, hvis de fornødne forholdsregler ikke er taget.

Gødningsgasser

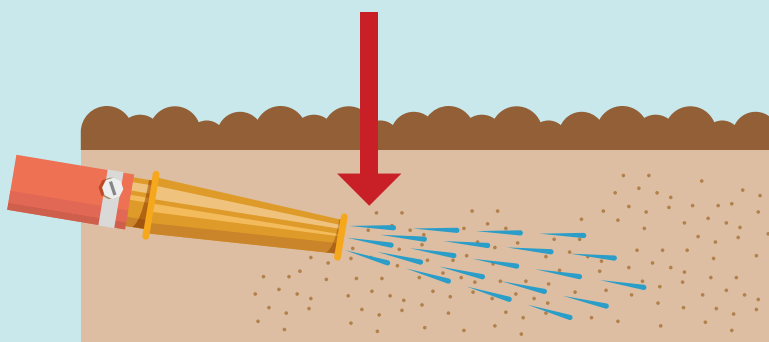
Når gylle sættes i bevægelse (fx ved omrøring) udvikles en livsfarlig svovlbrinte. Grænseværdien for svovlbrinte er fastsat til 5 ppm.

I koncentrationer op til 0,25 ppm lugter svovlbrinte som rådne æg, op til 30 ppm bliver lugten kvalmende sød. Fra 30-100 ppm lammes lugtesansen, man får åndenød, kvalme og svimmelhed. Fra ca. 500 ppm mister man efter blot 1-2 indåndinger bevidstheden øjeblikkeligt og åndedrættet lammes.

Svovlbrinte kan lamme lugtesansen selv i små doser, så man ikke opdager faren. Hvert år registreres flere forgiftningstilfælde, hvor kun held har forhindret en tragisk udgang.

Vigtige sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med gylleanlæg

- Brug altid luftforsynet åndedrætsværn ved nedstigning i pumpebrønde - gasmaske er ikke tilstrækkelig
- Brug altid sikkerhedssele med taljetræk. Der skal være mindst en hjælper med en talje, som magter at hejse den evt. bevidstløse op igen
- Der skal være opsat advarselsskilte ved nedstigningssteder
- Ved pumpesteder skal være opsat advarselsskilte om brandfare

Reparationsarbejde er for specialister

Reparationsarbejde, som kræver nedstigning i gyllebeholdere, pumpebrønde og gyllekanaler, bør overlades til firmaer, der anvender luftforsynet åndedrætsværn, og som har personale, der er særligt uddannet til at udføre sådanne opgaver.

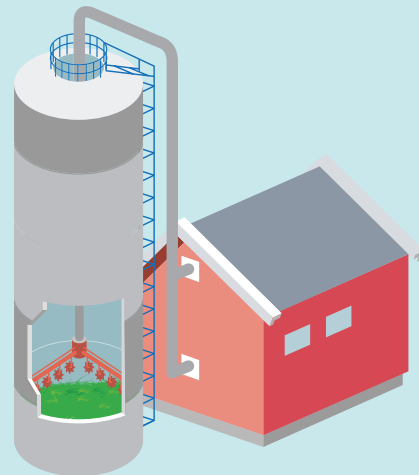
Ulykker

Silogasser

I en græssilo vil der altid findes farlige gasser. Gasproduktionen starter lige efter indlægningen og fortsætter så længe der er tilgang af ilt.

Karbondioxid er den mest fremtrædende gas. Den er tungere end luft og fortrænger derfor ilt i siloen. Uden ilt, vil personer, der opholder sig i siloen, risikere at blive kvalt af iltmangel. Børn er specielt udsatte, da iltmængden er lavere længst nede i siloen.

Der er flere ting du kan gøre for at forebygge skader. Den optimale løsning er at investere i en silo med udtømnings-/udmadningssystem, som gør, at man som udgangspunkt ikke behøver at opholde sig i siloen.

Silo med siloventilator ophængt i silotalje

Vigtige sikkerhedsregler ved ophold i silo

- Sørg for god udluftning, når du går ned i siloen. Et par dybe indåndinger er ikke nok
- Lad alle silolåger stå åbne. Luk dem efterhånden som der er behov for det
- Hurtig fyldning af græs høstet på rette tid, god udjævning og hurtig tildækning giver mindre gasudvikling
- Bland aldrig nitrogenholdige ensileringsalte – fx KOFA – salt – med myresyre. Det giver produktion af giftig gas
- Brug en ventilator til udluftning. Den bør have en kapacitet på 10 gange siloens volume pr. time
- Benyt maske for at være på den sikre side. Åbne døre og vinduer sammen med stærk vind sørger for den nødvendige gennemluftning

Udtømnings-/udmadningssystemer kan være særdeles farlige i forbindelse med service og reparationer. Fx hvis udmadningssystemet starter mens en person opholder sig nede i siloen.

Siloen skal være sikret mod fald, og der skal være en låsbar afbryder, som standser energitilførslen til alle funktioner. Etablér et nødstop og indarbejd rutiner, der forhindrer at udmadningssystemet starter, når nogen opholder sig i siloen. Slå gerne afbryderen til, aflås den og tag nøglen med dig, hvis du skal ned i siloen.

Tjek din sikkerhed omkring silo- og gødningsgasser

	Ja	Nej
Er der opsat advarselsskilte ved nedstigningssteder?	☐	☐
Har du luftforsynet åndedrætsværn til rådighed ved siloarbejde?	☐	☐
Er i altid minimum to personer ved opgaver i siloen, heraf en med en talje til redning?	☐	☐
Husker du at alle siloåbninger skal være åbne ved arbejde i siloen?	☐	☐
Er det altid sikret, at udmadningssystemet ikke kan aktiveres når folk i siloen?	☐	☐

Børnesikkert landbrug

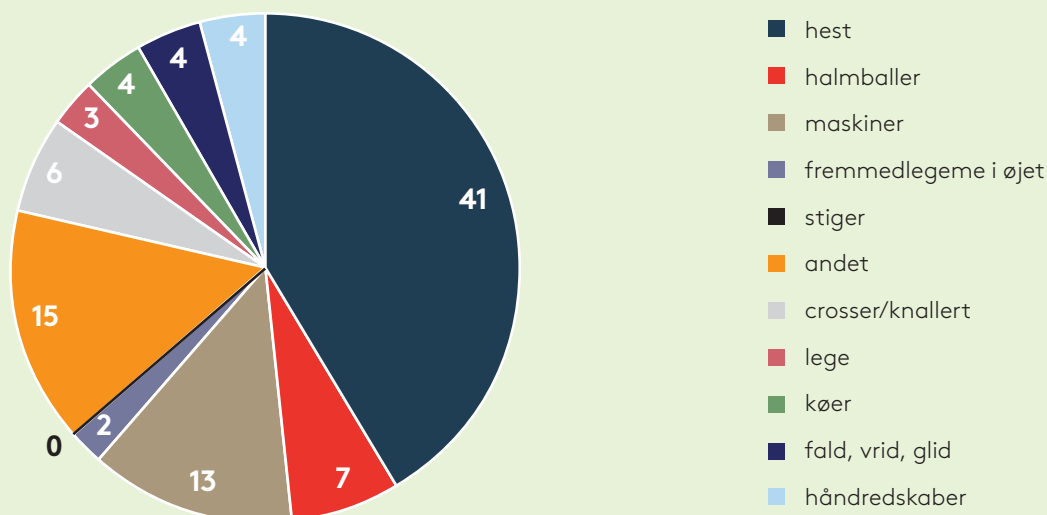
Et landbrug er noget helt specielt. Det er på én gang de voksnes arbejdsplads, familiens hjem og børnenes legeplads. Men det kan være en yderst farlig legeplads.

Hvert år kommer ca. 300 børn i alderen 0-15 år til skade på landbrugsejendomme – og det er for mange. Børn er nysgerrige efter at udforske mulighederne for nye lege på gården, og ofte er børnene ikke under opsyn under leg. De udforsker

og undersøger ejendommen og leger alle de steder, de kan komme til. Statistikken viser, at drenge generelt er mere udsatte end piger. Dette skyldes, at drenge typisk er mere aktive og udfordrende i deres leg end piger.

Det kan være svært helt at undgå uheld og ulykker blandt børn, men erfaringen viser alligevel, at mange uheld kan undgås ved at foretage mindre ændringer inde og ude. Det gælder både ændringer, som betyder større sikkerhed for helt små børn, og for de større børn som er begyndt at "hjælpe til".

Heste, maskiner og halmballer er hyppigste årsag til børneulykker i landbruget

Ulykker

Halmballer kan være dødsensfarlige for børn. Igennem de seneste par år er der desværre sket dødsulykker i det danske landbrug, hvor halmballer er styrtet ned over legende børn. Hovedreglen bør derfor være, at halmlageret ikke bruges som legeplads for børn.

De fleste børn elsker dyr, men tænker ikke altid over, at dyr ikke tænker og agerer, som os mennesker. En hest eller en ko, der bliver forskrækket eller føler sig utryk har naturligvis ingen intention om at skade barnet, men handler instinktivt. Det kan føre til bid, spark eller klemmeulykker. Tal med børnene om dyrenes psyke og adfærd og lær dem at omgås dyr med omtanke.

Traktorer, maskiner og biler udgør også en stor risiko for børn. Enten på grund af leg eller fordi de unge mennesker er ivrige for at hjælpe til, men mangler erfaring med hvordan maskiner og traktorer skal håndteres. Børn bør aldrig lege i

nærheden af maskiner i brug. Husk at det er dit ansvar som voksen at sikre, at børn ikke kommer i kontakt med eller betjener farlige maskiner. Skal børnene hjælpe til, skal de som alle andre have en grundig instruktion i brug af maskiner.

De senere år har også skader på både børn og voksne i forbindelse med kørsel på ATV set dagens lys. ATV'erne bliver ofte brugt til kørsel i ujævnt terræn, og de har et kraftigt drejningsmoment i forhold til deres størrelse og er som regel ikke udstyret med styrtbøjle. ATV'er bør altid bruges med forsigtighed, og der bør altid bruges godkendt sikkerhedsudstyr.

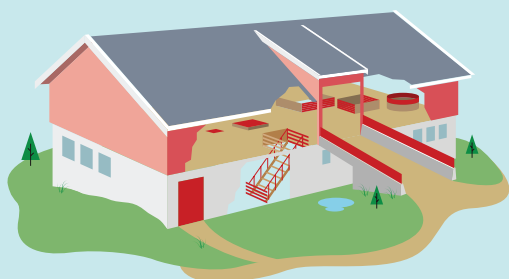
**Børns leg
og omgang
med traktorer
kan være
livsfarlig**

Tjekliste for børnenes sikkerhed

Selvom der ikke findes et fuldstændigt overblik over ulykkesproblematikken for børn i landbruget, kan vi påpege en række farlige forhold på gården.

Ved at gennemgå den følgende tjekliste, kan du få svar på om du har gjort nok for dine børns sikkerhed på gården.

Tjek sikkerheden for børnenes skyld - Driftsbygninger

	Ja	Nej
Er der afsat legearealer til børnene?	☐	☐
Har du monteret et børnesikret dæksel ved gødningspumpe?	☐	☐
Er der rist over korngrave?	☐	☐
Er stiger anbragt, så de ikke kan benyttes af børnene?	☐	☐
Er kemikalier og giftstoffer forsvarligt låst inde?	☐	☐

Tjek sikkerheden for børnenes skyld - Gårdens arealer

	Ja	Nej
Står redskaber i aflåste redskabsrum eller er de på anden måde opbevaret på sikker vis?	☐	☐
Er halmballer stablet forsvarligt og tvillingehjul sikret mod væltning?	☐	☐
Er brønde, gødningstanke og lignende forsvarligt aflukket eller afskærmet med klatrefrie rækværk?	☐	☐
Kører tung arbejds trafik uden om gårdspladsen og de steder hvor børnene leger eller færdes?	☐	☐
Er der afsat en legeplads til børnene med evt. sandkasse og legeudstyr på et trygt sted?	☐	☐
Er der opsat skilte med "Legende børn" på gårdens arealer?	☐	☐

Tjek sikkerheden for børnenes skyld - Maskiner

	Ja	Nej
Sætter du altid lasteredskaber og andre redskaber ned og tager tændingsnøglen ud når du forlader traktoren/læsseren?	☐	☐
Sørger du for sikker børnepasning/opsyn når du selv er optaget af traktoren eller andre farlige maskiner og udstyr?	☐	☐
Er påbudt sikkerhedsafskærmning på plads og i orden?	☐	☐
Trækker du altid stikket ud på elektrisk udstyr når du forlader det?	☐	☐
Benytter børnene ALTID hjelm og rygbeskytter når de anvender ATV?	☐	☐

Ansvarligt landbrug

Landbrug er som erhverv underlagt mange love, regler, bekendtgørelser og bestemmelser. Derfor kan du som erhvervsdrivende blive gjort ansvarlig for de skader du påfører andre. Det kan fx være hvis dine dyr løber ud foran en bil, maskinstationen påkører en sten på din mark, eller du i forbindelse med markarbejde beskadiger forsyningsledninger eller miljøet.

Ansvarsskader

Ansvarsskader kan være alvorlige, og kan have store konsekvenser – ikke bare for din økonomi men også for din samvittighed. I værste fald kan en ulykke, du er skyld i betyde svære personskader eller dødsfald. I andre tilfælde kan ødelagte genstande og maskiner eller et beskadiget miljø afføde store erstatningskrav.

De fleste ansvarsskader kan imidlertid undgås ved god planlægning og omtanke. I de følgende afsnit kan du læse mere om de ting du bør være særligt opmærksom på i forbindelse med forebyggelse af ansvarsskader.

Ansvar ved dyrehold

Løsslupne husdyr kan ikke bare forvolde stor materiel skade på deres omgivelser. Hvert år sker der alvorlige trafikuheld hvor kreaturer eller heste har forvildet sig ud på offentlig vej. Det kan derfor blive en bekostelig affære hvis dine husdyr ikke er forsvarligt indhegnet.

Sørg for jævnligt at tjekke dine indhegninger og kontrollér, at der er tilstrækkeligt med strøm på. Efter voldsom regn, blæst eller en lang vinter, kan det desuden anbefales at tage en ekstra runde

inden dyrene slippes ud. Skal du føre dine dyr over offentlig vej, så sørg altid for en tydelig afmærkning.

Endelig har du i forbindelse med dyrehold et ansvar for miljøet. Det gælder særligt i forbindelse med lagring og håndtering af husdyrgødning. Det er fx vigtigt, at du sikrer dine gylleanlæg mod overløb.

Ansvar ved markarbejde og kørsel på offentlig vej

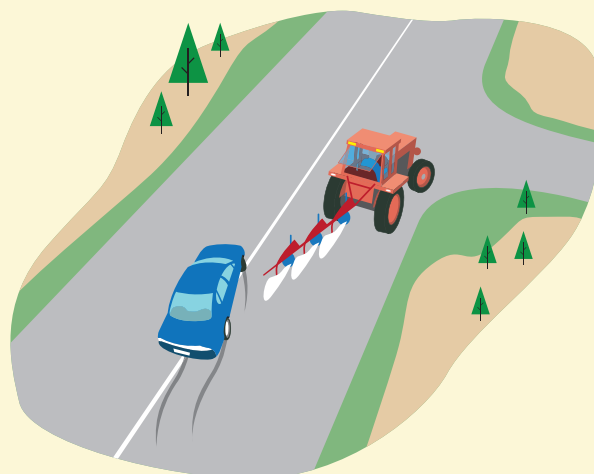
Ved markarbejde er det tit nødvendigt at færdes på offentlig vej med langsomt kørende maskiner og redskaber, og det kan udgøre en risiko for øvrige trafikanter. Hvert år sker der desværre alvorlige uheld, og flere af dem sker, når det er mørkt eller sigtbarheden er dårlig.

Her er det dit ansvar at sikre, at alle afmærkninger er i orden samt at spejle, lys og advarselstrekanten er hele, fungerende og rengjorte. Dette bør indgå i din almindelige plan for rengøring og vedligehold af maskiner og redskaber. Sørg også for, at dine ansatte er bekendt med færdselsreglerne når de kører på offentlig vej.

I forbindelse med fx gyllekørsel og pløjning kan der komme jord eller gylle på vejbanen, som i værste fald kan forårsage en "glatføre"-ulykke. Her er det dit ansvar, at vejen bliver forsvarligt rengjort.

Skal du lave gravearbejde på marken eller på din grund, er det vigtigt at du indhenter relevante ledningsejeres tilladelse inden du går i gang. Endelig bør du i forbindelse med kørsel med plantebeskyttelsesmidler være opmærksom på vindretningen i forhold til skel.

Har du en maskinstation til at stå for mark- og høstarbejde skal du sikre, at dine marker er farbare og tilgængelige samt at du har foretaget en grundig opsamling af sten og en tydelig afmærkning af jordfaste sten, brønde og lignende genstande, som ikke kan fjernes. Sørg desuden for at give medarbejderne fra maskinstationen en grundig instruktion i særlige risici.

Ansvar i det daglige arbejde og ved besøg

Som landmand er du ansvarlig for sikkerheden for de mennesker, der arbejder og i øvrigt færdes på bedriften. En arbejdsulykke eller en besøgende, der kommer galt af sted kan have store konsekvenser.

I afsnittet "Driftssikkert landbrug" kom vi ind på en række forebyggelsestiltag, der kan gøre dit landbrug til en mere sikker arbejdsplads og et sikkert sted at færdes for dig, dine ansatte og gæster på bedriften.

Sørg fx for at rum til opbevaring af plantebeskyttelsesmidler er forsvarligt aflåste, at motorværn er intakte på alle maskiner og vær opmærksom på, at halm er stablet, så det ikke kan vælte. Det kan være en god ide at gøre sikkerhed og ansvar til et punkt på dagsordenen på medarbejdermøder, så alle kender til procedureerne og de regler, der findes.

Ansvar ved særlig virksomhed

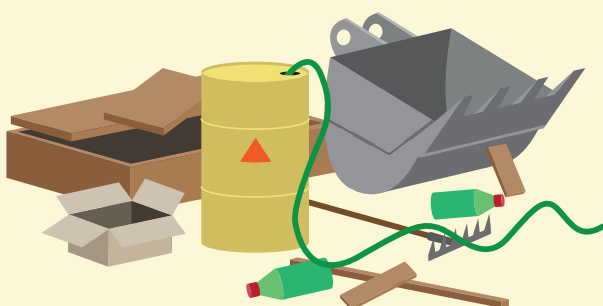
Hver enkelt bedrift er unik. I praksis ser vi en række situationer, hvor der udover den almindelige landbrugsdrift, også sker andre aktiviteter, der ikke dækkes på den almindelige ansvarsforsikring for landbruget.

Det er derfor vigtigt at kende relevant lovgivning for den type af supplerende virksomhed som du evt. driver fra din ejendom – fx :

- Arbejde for andre, herunder:
  - Landbrugsarbejde (maskinstationsarbejde)
  - Entreprenørarbejde (vand, kloak, byggemodning mv.)
  - Snerydning
- Skovdrift
- Hestepension
- Kaperkørsel (kørsel med særlig vogn)
- Gårdbutik
- Besøgs gård
- Landbrugsturisme/bondegårdsferie

Er du i tvivl omkring ansvarsforholdene på bedriften, bør du kontakte dit forsikringselskab og få risikoen afklaret.

Tjek sikkerheden omkring ansvar	Ja	Nej
Gennemgår du jævnligt dine dyreindhegninger for fejl og mangler?	☐	☐
Har du talt med dine ansatte om vigtigheden af at mindske risikoen for ansvarsskader?	☐	☐
Indstiller du altid spejle korrekt, og rengør lygter og ruder inden kørsel på offentlig vej?	☐	☐
Fejer eller skraber du og dine medarbejdere altid vejen for jord- og gødningsrester ved kørsel til og fra mark?	☐	☐
Er du opmærksom på at sikkerheden er i orden når du har besøgende på din gård?	☐	☐

Smittebeskyttelse i husdyrproduktionen

Mange bakterier, vira, svampe og parasitter findes på husdyrene og i stalden, hvor de opholder sig. Med undtagelse af parasitterne er de fleste af disse smitekilder til nytte for dyrene, men nogle af dem kan føre til sygdom.

SOP-Smittebeskyttelse*

SOP-smittebeskyttelse beskriver de arbejdsrutiner, der er vigtige for at opnå en god smittebeskyttelse. Smittebeskyttelse kan overordnet inddeles i interne og eksterne rutiner. Spørg evt. din egen landbrugsrådgiver til råds.

*SOP (standard operating procedure)

**Smitteudbrud
kan påvirke
dyrevelfærden og
produktionen
negativt**

Husdyrsygdomme

Intern smittebeskyttelse

Intern smittebeskyttelse omfatter rutiner for:

1. Flytning af dyr og brug af maskiner på bedriften
2. Arbejde i stalden
3. Brug af sygebokse

Når nye dyr indføres i besætningen øges risikoen for smitte betydeligt. Smittespredning ved at personer tager smitten med ind, udgør også en betydelig risiko. Husk, at udstyr og værktøj som håndværkere benytter til arbejde i stalden kan være smittefarligt. Vær på vagt og sørg for korrekt rengøring, hvis du køber brugt staldinventar eller udstyr.

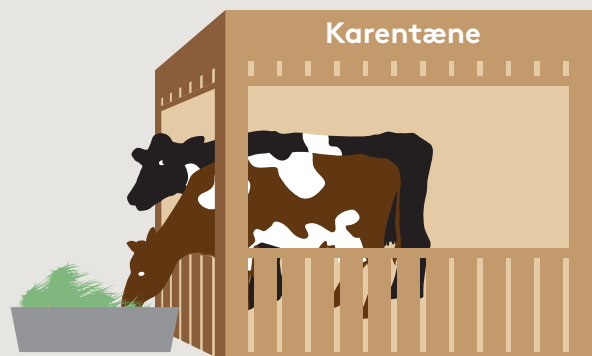
Ekstern smittebeskyttelse

Ekstern smittebeskyttelse omfatter regler og rutiner for:

1. Besøgende i besætningen
2. Servicepersonale
3. Tilførsel af nye dyr i besætningen
4. Smittebeskyttelse ved tilførsel og transport af levende dyr

Du kan begrænse smittefaren ved at købe dyr fra en bestemt besætning og indgå langvarige aftaler med samme leverandør. Sørg altid for at søge oplysninger om sundhedstilstanden i sælgers besætning og hold den op mod din egen besætning. Rådfør dig evt. med en dyrlæge. Transport af levende dyr bør foregå i rengjorte og desinficerede transportmidler for at forhindre, at dyrene bliver smittet under transporten.

Ved leverance og udlevering af alle levende dyr, bør man have en egnet udleveringsplads, så transportøren ikke bringer smitte ind i besætningen. Spørg din dyrlæge til råds.

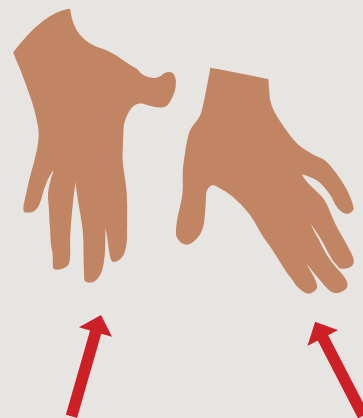
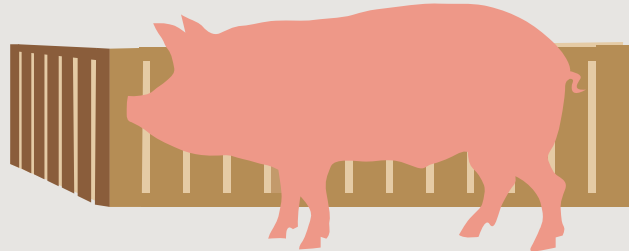

Smittebeskyttelse ved besøg

Fodtøj og tøj kan bringe smitte fra stald til stald. Det er derfor vigtigt at have et indgangsparti, der er udformet med formålet at reducere smittefaren.

Stalden er "ren zone" mens verden udenfor er "uren zone". En rist på tværs af indgangspartiet kan være et egnet skel mellem "ren" og "uren zone". Uden for risten skal der være knagerækker til at hænge overtøj og plads til at sætte udendørs sko. Inden for risten hænger du så overtrækstøj – fx kedeldragt – og fodtøj, som benyttes til arbejde i stalden. Træd kun på risten i forbindelse med skoskifte, så du ikke bringer smittestoffer ind til besætningen via gulvet.

Indgangspartiet skal også indeholde en vask, så man kan vaske hænder, før man går ind til dyrene. Som husdyrejer er du ansvarlig for en god smittebeskyttelse, mens andre har pligt til at følge dine anvisninger. Skift af fodtøj og brug af gårdens staldtøj gælder ikke bare for besøgende, men også for dem, der arbejder på gården.

Sikker høst

I høstperioden går værdier for 40 millioner kroner hvert år tabt i dansk landbrug. På en almindelig høstdag går i gennemsnit 2 høstmaskiner op i røg, og de fleste og mest alvorlige personskader sker i august måned omkring høstarbejdet.

Høstperioden er erfaringsmæssigt den mest risikofyldte periode for landbruget. Høsten er typisk præget af stor travlhed. Der arbejdes i døgndrift og følelsen af, at der er for få timer i døgnet kender mange, når høsten skal i hus, inden det er for sent.

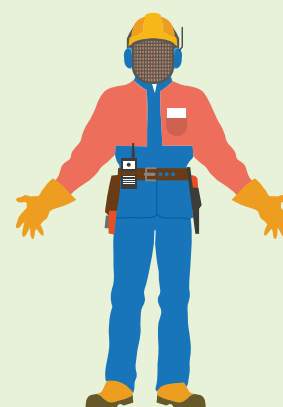
Tilfældige skader er meget sjældne. Skaderne har næsten altid en entydig årsag, som man - i bagklogskabens klare lys - sagtens kan udpege og måske endda kunne have undgået.

Rettidig omhu og en hektisk arbejdsdag kan umiddelbart lyde som to størrelser, der kan være svære at forene. Det er dog muligt at nedbringe risikoen for høstskader med få men sikre virkemidler.

Gjensidige Forsikring anbefaler, at du i høstperioden har din helt egen køreplan parat. Skriv den gerne ned, så du og dine ansatte kan gennemgå den dagligt.

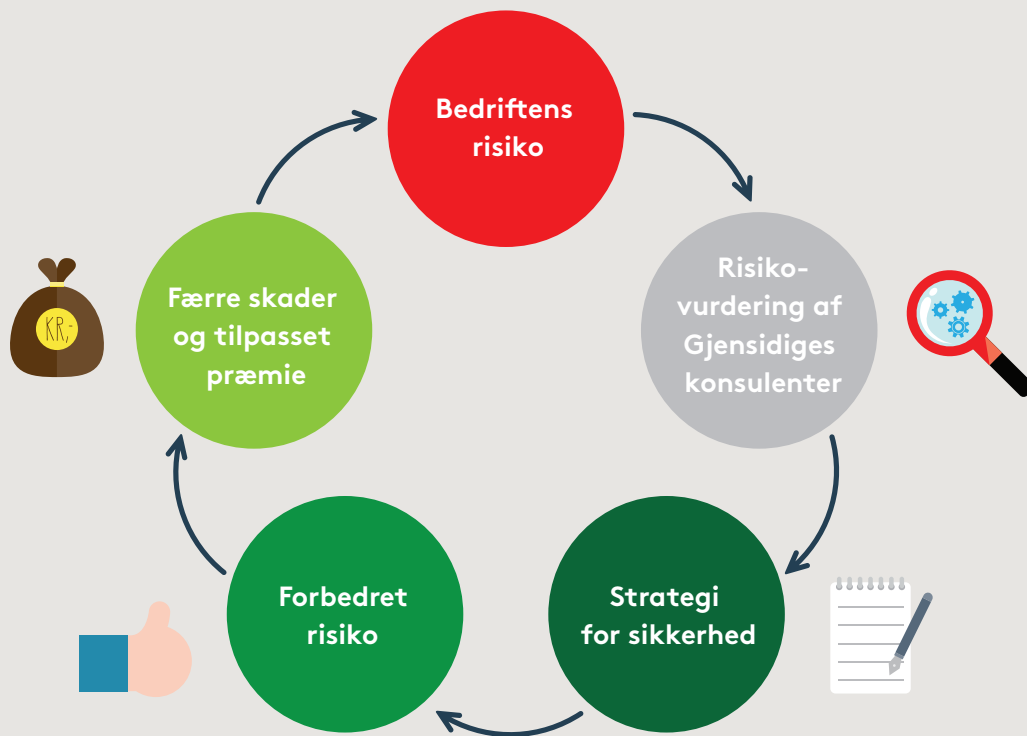
Vigtige råd til en sikker høst

- Planlægning forebygger skader**
 Høstperioden er præget af stor travlhed og oplevelsen af, at der er for få timer i døgnet. Det er derfor en god idé at have en nedskreven køreplan parat, og få overblik over dagens opgaver.
- Rens maskinerne og undgå brand**
 7 ud af 10 høstbrande opstår sidst på eftermiddagen. Maskinerne har kørt i mange timer og skidt og støv har samlet sig i maskineriet. Husk derfor løbende at rense maskinens "varme dele".
- Pas på børnene i høsten**
 Hvert år kommer børn alvorligt til skade, når de hjælper med høsten. Har du mindre børn med i styrehuset i mejetærskeren, så sluk altid motoren helt, når du holder stille.
- Vær forberedt på brand**
 I gennemsnit udbrænder 2 høstmaskiner hver dag i høstperioden og risikoen for markbrande er stor. Husk altid at have en pulverslukker i styrehuset, og gerne en vandtank i nærheden af høstarbejdet.
- Pas på arme og ben i høsten**
 Næsten hver 3. arbejdsulykke i høstperioden fører til knoglebrud eller endda amputation. Pas godt på dig selv og efterse løbende vigtige afskærmninger og værn på maskinerne.
- Bliv set i mørket**
 Natkørsel er ofte den direkte årsag til trafikuheld, når bilister overser et langsomt kørende landbrugskøretøj. Husk derfor at sikre, at lygter og afmærkning er i orden, inden du kører om natten.
- Undgå brand efter presning**
 Halm fra skyggeområder i marken, bør ligge ude i 2-3 dage yderligere efter presning. Ofte er skyggehalmen ikke så tør, som du tror, og har derfor lettere ved at selvantænde.
- Undgå storbrand når høsten er i hus**
 Hvornår er halmen tør nok? Som hovedregel skal du kunne holde din hånd inde i den sammenpressede halm. Kan du ikke det, bør du tage halmen ud af bygningen igen. Temperaturen bør ikke overstige 50 grader.

Sikkert landbrugsliv

Sammen sikrer vi dine værdier

Hvert år opstår der mere end 3.000 brande på danske landbrugsejendomme. 60 % af brandene sker i driftsbygninger mens 40 % rammer beboelse. Erstatningerne efter brande udgør mere end 200 mio. kroner årligt.

Det gør brande i landbrugsbygninger til en af de alvorligste og dyreste skadeårsager. Derfor forskes der også i hvordan hyppigheden mindskes, og hvordan man sikrer, at mindre brande ikke udvikler sig. Faktum er, at en stor del af brandene skyldes ting, man selv aktivt kan forebygge.

Forsikringselskaberne bidrager med viden og initiativer, der kan forbedre brandsikkerheden. Det er en opgave, vi tager meget alvorligt.

Vi kan i fællesskab med den enkelte landmand gøre rigtig meget for at reducere risikoen lokalt.

Gjensidiges landbrugskunder skal selvfølgelig have del i vores viden og erfaring, og derfor tilbyder vi alle vores landbrugskunder en grundig gennemgang af sikkerheden på ejendommen. Herunder en dialog om konkrete initiativer, der kan øge sikkerheden på dit landbrug.

I forbindelse med gennemgangen udarbejder vi en samlet rapport, der grafisk belyser risici og indeholder aftaler og gode råd.

Samtidigt giver gennemgangens risikovurdering også en række fordele fx

- Færre driftsstop/nedbrud
- Færre skader
- En tydelig strategi for sikkerheden
- Adgang til brug af Gjensidiges fordelagtige indkøbsaftaler
- Sikkerhed for din familie

Du er derfor meget velkommen til at kontakte os for en gennemgang af din ejendom.

Kontaktinformationer

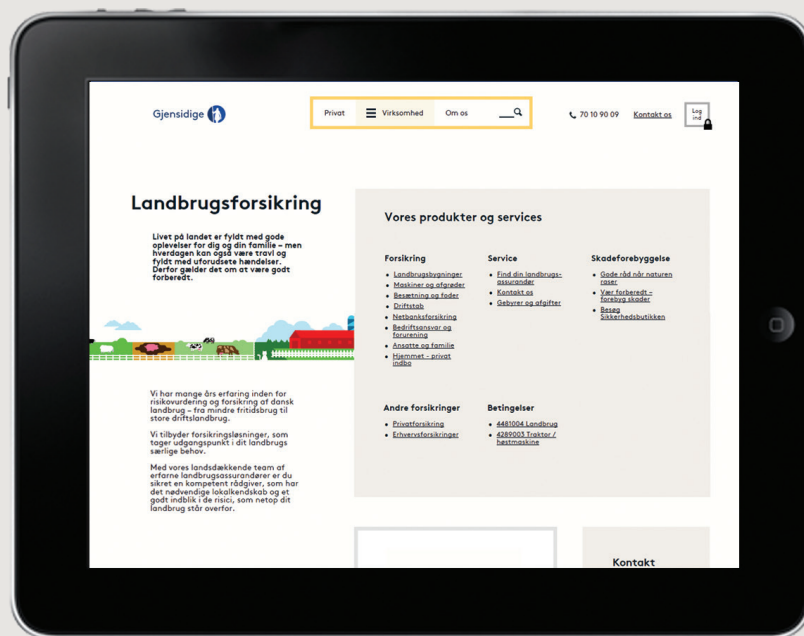
Forsikringscenter Landbrug

Telefon: 77 32 56 60

Email: landbrug@gjensidige.dk

Fordele ved Risikovurdering af din ejendom i Gjensidige

- Risikoen for at brande opstår reduceres
- Risiko for driftsstop og driftstab reduceres
- Risiko for ulykkestilfælde reduceres
- Lavere selvrisiko ved skader på elektronik
- Korrekte forsikringssummer på både bygninger og løsøre
- Øget opmærksomhed på arbejdsmiljø og gårdens risikoområder
- Stærke partneraftaler omkring sikkerhedsudstyr og vigtige eftersyn
- Skræddersyet rådgivning fra Gjensidiges konsulenter til bedriftens specifikke udfordringer

Følg Landbrugsliv på Facebook

I en travl hverdag kan det være godt løbende at blive mindet om hvor vigtigt det er, at tænke sikkerhed og skadeforebyggelse ind i de daglige arbejds gange.

Med vores side Landbrugsliv på Facebook ønsker vi netop at sætte fokus på et sikkert landbrug året rundt.

Når du følger Landbrugsliv på Facebook vil du få aktuelle råd om skadeforebyggelse. Det kan fx være med links til nyheder og historier omkring landbrug og sikkerhed eller aktuelle emner, som vi ønsker at tage op til debat blandt de, der følger Landbrugsliv.

Desuden vil der være forskellige relevante tilbud til dig som landmand eller som beskæftiget inden for landbruget.

Du finder landbrugsliv her: www.facebook.com/landbrugsliv

Styrk dit landbrugs sikkerhed – besøg vores sikkerhedsbutik

Som det eneste forsikrings selskab på det danske marked har vi vores helt egen online sikkerhedsbutik.

I Sikkerhedsbutikken finder du en lang række produkter, der kan bidrage til at øge sikkerheden i hverdagen for dig, din virksomhed og din familie.

Brandslukkere, røgalarmer og førstehjælpstasker er blot eksempler.

Alle produkter i Sikkerhedsbutikken er af høj kvalitet, er godkendt af Gjensidiges konsulenter og har naturligvis de relevante myndighedsgodkendelser.

Vi vil løbende udvide Sikkerhedsbutikken med nye produkter og tjenester.

Læs mere og besøg butikken her: www.gjensidige-sikkerhedsbutikken.dk

Hvem er Gjensidige?

Gjensidige er et af de ledende nordiske skadeforsikringsselskaber, som er bygget af kunder, for kunder. Koncernen er noteret på Oslo Børs.

I snart 200 år har vi ansat ildsjæle, som arbejder for at sikre kundernes liv, helbred og værdier. Vi er ca. 3400 medarbejdere – heraf ca. 720 i Danmark.

Vi har mange års erfaring med forsikringer til landbrug. Erfaringen har vi bl.a. videreført fra Nykredit Forsikring, der i 2011 blev en del af Gjensidige i Danmark. Vi har fortsat et stærkt samarbejde med Nykredit omkring at tilbyde vores fælles kunder de bedste finansielle og forsikringsmæssige produkter på markedet.

Senest har vi købt Gouda Rejseforsikring, som tilbyder professionelle produkter til dine udlandsrejser - fx til bedrifter i udlandet eller studierejser.

byggeriets forsikringsservice

**Kontakt
Forsikringscenter
Landbrug**

**Ring til os på
Tlf.: 77 32 56 60**

Gjensidige Forsikring
A.C. Meyers Vænge 9
DK-2450 København SV
Telefon +45 70 10 90 09
Telefax +45 70 10 10 09
CVR-nr. 33 25 92 47

info@gjensidige.dk